

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

BS/288/84

SEJMOWE PRZEMÓWIENIE GEN. W. JARUZELSKIEGO

z dnia 21.07.1984 r.

W OPINII ŚRODOWISK WIELKOMIEJSKICH

Warszawa sierpień 1984 r.

W kilka dni po przemówieniu gen.W.Jaruzelskiego w Sejmie /21.07.1984/ Centrum przeprowadziło w 12 dużych miastach: Warszawie, Łodzi, Krakowie, Wrocławiu, Katowicach, Poznaniu, Gdańsku, Szczecinie, Bydgoszczy, Lublinie, Częstochowie, Radomiu sondaż opinii o czterdziestoleciu PRL i po raz drugi o amnestii - po jej uchwaleniu na próbie udziałowej¹ reprezentatywnej dla dorosłej ludności wymienionych miast.

Badanie zrealizowano więc w stosunkowo korzystnym klimacie politycznym, po trzech znaczących dla nastrojów faktach. Stworzyło to pierwszą tak dogodną okazję do rozeznania, na jakie poparcie społeczne dla swych działań może liczyć osobiście gen.W.Jaruzelski od czego ono zależy. Skalę zmian w tej mierze należałoby śledzić w czasie.

Przy dość ostrożnej procedurze badawczej staraliśmy się wysondować ocenę działań politycznych, odbiór oficjalnych wystąpień i prestiż Generała. Pytaliśmy o to raczej pośrednio niż wprost, w szerszym kontekście przy ocenach sytuacji społeczno-politycznej, na tle innych nazwisk, skłaniając do samorzutnych wyborów - z wielu możliwości lub w sposób otwarty, bez ograniczeń. Cel badań dał się po części ukryć za rocznicowym tematem. Zależało nam na tym z dwóch powodów: przede wszystkim dlatego, że sam procentowy rozkład opinii o osobie niewiele znaczy bez zrozumienia całego politycznego tła i politycznych racji, ale także i dlatego, żeby nie robić plebiscytu popularności osoby na wzór zachodni, ponieważ nie ma tamtej propagandowej oprawy i tamtego zapotrzebowania.

Na wynikach sondażu waży wyraźna niechęć do deklaracji i ocen politycznych, jaka daje o sobie znać niemal we wszystkich

¹ Próba liczyła 530 osób, zrealizowano 516 wywiadów, czyli 97,4% założonej liczebności próby.

wypowiedziach. O co by nie pytać z tej dziedziny, niemal połowa wyraża brak zainteresowania /wybiera odpowiedź "nie interesuję się", "trudno mi powiedzieć"/. Ową "ucieczkę" od polityki, typową zwłaszcza dla środowisk wielkomiejskich obserwujemy także w innych badaniach. I jest to pierwsza, najważniejsza konstatacja tego sondażu, bez której nie da się dobrze zinterpretować jego wyników.

1. Ocena działań politycznych

Czy już dziś można powiedzieć, że wyszliśmy z kryzysu politycznego? W opinii 24,5% badanych - tak i raczej tak, według 63,8% - nie i raczej nie.

Zdecydowana większość optymistów /17,4% ogółu badanych/ przypisuje zasługę w tej mierze głównie Generałowi przede wszystkim ze względu na: odwagę decyzji o użyciu wojska dla zahamowania rozpadu państwa, umiar w stosowaniu siły do rozwiązywania problemów politycznych, fakt, że jest żołnierzem, umiejętność porozumiewania się z władzami Kościoła oraz podjęcie decyzji o zawieszeniu i zniesieniu stanu wojennego przy niepełnej normalizacji².

Spośród tych, którzy uważają, że kryzys nie został przezwyciężony, 1/3 /13,4% ogółu badanych/ wierzy w możliwości Generała, ponieważ zrobił wiele dobrego /9% odpowiadających na to pytanie/, jest mądrym człowiekiem /7%/, o silnych zasadach moralnych /6%/, zdecydowanym, silnym przywódcą /7%/.

Ci, których zdaniem Generał niewiele może /47%/, są przekonani o uzależnieniu jego polityki od Związku Radzieckiego /10%/, zarzucają mu opieranie się na sile militarnej /9%/, błędy polityczne /7

² Kolejność według częstości wyborów.

wskazują na nieufność społeczeństwa wobec władzy w ogóle /3%/ i Generała osobiście /3%/. Zarzut zniszczenia "Solidarności" stawia zaledwie 2% tej grupy. Charakter zarzutów zdaje się wskazywać, że pochodzą one i z lewa - od zwolenników porządków przedsiębiorczych i tych jest więcej, i z prawa - od zwolenników tego, co przed 13 grudnia.

Od oceny możliwości Generała uchyliło się 18% odpowiadających na to pytanie.

2. Ocena publicznych wystąpień

W bloku pytań na temat oficjalnych wystąpień działaczy politycznych dominuje wyrażany w różnych formach brak zainteresowania - okazuje go prawie połowa badanych: 16,3% mówi, że nie ma takich polityków, których teksty słucha i czyta chętnie; 17,2% nie interesuje się tym w ogóle; 12,4% nie ma zdania. Należy przy tym dodać, że pracownicy unysłowi najczęściej /23,8%/ wybierają odpowiedź, iż nie ma takich polityków, robotnicy zaś /ok.40%/ - "trudno powiedzieć", "nie interesuję się tym".

Z drugiej połowy 20,9% najchętniej słucha przemówień Generała. Inni autorzy przemówień i artykułów politycznych słuchanych i czytanych często to: M.F.Rakowski - 15%, H.Jabłoński - 7,4%, L.Wałęsa - 5,0%, "niezależni" posłowie do Sejmu typu K.Małcużyński, E.Osmańczak - 3,6%.

Pytaliśmy także wprost: "Czy chętnie słucha /czyta/ Pan/i/ przemówień W.Jaruzelskiego?" Obraz jest podobny: 32% wybiera odpowiedź "nie interesuję się polityką", 18,5% - "raczej nie interesowałem się tymi przemówieniami", 24% - tak, chętnie, 15% - kiedyś

tak, dziś nie, 11% nie zgadza się z wyrażonymi w nich poglądami.

Najczęściej jako walor tych przemówień podaje się ich jasność i przejrzystość, poprawną polszczyznę, dobrą argumentację poglądów, zgodność z poglądami respondenta. Jako wady natomiast wymienia się: ciągle powtarzanie tych samych treści, tendencyjność jednostronność, to, że są długie, rozwlekłe, pozbawione treści naprawdę istotnych³.

Przemówienia sejmowego z 21 lipca nie słuchało i nie czytało 60% badanych. Prawie 10% nie skyszało w ogóle, że zostało ono wygłoszone. W całości lub we fragmentach zetknęła się z nim 1/3 badanych, w tym większość /2/3/ ocenia je pozytywnie, 10% zgłasza zasadnicze zastrzeżenia. Przeważnie uważa się to przemówienie za równie dobre jak wiele poprzednich /45%/ lub jedno z najlepszych /20%/. Za tak samo złe lub gorsze niż poprzednie uznało je 12,4%. Nie miało zdania 23% badanych.

3. Ocena osoby

Niechęć do polityki daje o sobie znać także, w odpowiedziach na pytania o autorytety polityczne. Nie ma w tej kwestii żadnego zdania 11,6% badanych. Ponad 1/4 /26,2%/ uważa, że nie ma takich polityków ani osobistości życia publicznego, których mogłaby darzyć zaufaniem. Spośród pozostałych 25% wskazuje na Generała, 9,7% - J.Glempa, 8,3% - Jana Pawła II, 8,1% - H.Jabłońskiego, 6% - M.F.Rakowskiego, 4,8% - L.Wałęzę. Sporadycznie wymienia się działaczy opozycji politycznej i b."Solidarności" - 2%. Warto przy tym podkreślić, że było to pytanie otwarte, bez żadnych sugestii czy ograniczeń.

³ Kolejność według częstości wskazań.

najczęściej

Wśród tych, którzy wymieniają Generała, są pracownicy fizyczni⁴ /56,9%/, robotnicy /37,1%/, inteligencja /25%/, pracownicy umysłowi ze średnim wykształceniem /19,8%/.

Z kolei z listy 14 nazwisk osób znaczących w życiu politycznym największą liczbę wskazań otrzymał S. Wyszyński /61,8%/, następnie W. Gomułka /31,8%/, L. Wałęsa /25,8%/, W. Jaruzelski /22,5%/, B. Bierut /21,7%/, J. Głomp /8,3%/, E. Gierek /8,1%/.

Na pierwszym miejscu 224 badanych usytuowało S. Wyszyńskiego, 30 - W. Gomułkę, 56 - B. Bieruta, 50 - W. Jaruzelskiego, 38 - L. Wałęsę

Na W. Jaruzelskiego jako najwybitniejszą postać 40-lecia wskazywało 49,4% robotników, 40,8% pracowników fizycznych, 30% inteligencji i 24,8% pracowników umysłowych.

Na podstawie odpowiedzi na pytania pośrednio lub wprost dotyczące Generała ustaliliśmy wskaźnik poparcia, na jakie może liczyć. Okazało się, że nieco mniej niż połowa badanych nie udzieliła żadnej pozytywnej odpowiedzi na te pytania, 36,6% odpowiedziało pozytywnie przynajmniej trzy razy, 18,3% - więcej niż trzy razy.

Jeśli zawierzyć takiej statystyce, to Generał może liczyć na pełne poparcie 1/5 ludności miast, w których "Solidarność" miała najmocniejsze oparcie; 1/3 mieszkańców tych miast udziela mu poparcia warunkowego i niemal połowa co najwyżej zachowuje rezerwę.

Poparcie to jest ponadto zróżnicowane społecznie /tab.1/.

⁴ Głównie z usług i handlu

Tabela 1.

Wyszczególnienie	Robotnicy	Pracownicy		Inteli- gencja
		fizyczni	umysłowi	
Nie udziela poparcia	39,0	47,1	49,5	52,5
Udziela poparcia				
- warunkowego	46,8	32,1	34,6	32,5
- pełnego	21,3	20,1	15,8	15,0

Znacznie mniej ważą inne dane socjometryczne: wiek, wykształcenie, przynależność do b. "Solidarności", PZPR i nowych związków zawodowych, stosunek do religii. Zależności nie są tu silne. Wynika to zapewne z faktu, że wielu bezpartyjnych i nie należących do związków zawodowych popiera politykę Generała i także nie wszyscy młodzi, byli członkowie "Solidarności", związani z religią i wykształceni odmawiają mu poparcia.

Korzystniej niż w statystycznych kalkulacjach szacują społeczne poparcie dla Generała sami badani. Ich zdaniem, gdyby powierzono Generałowi stanowisko prezydenta, to taki wybór miałby poparcie więcej niż połowy społeczeństwa. Tak sądzi 64,9% pracowników fizycznych, 54,3% robotników, 46,5% pracowników umysłowych, 40% inteligencji tych miast /szczegółowe dane zawiera tabela 2/.

Tabela 2.

Stopień poparcia	w procentach				
	Badani				
	ogółem	robotnicy	pracownicy		inteli- gencja
			fizyczni	umysłowi	
Do 49	29,5	34,0	29,8	39,6	50,0
50-59	19,3	20,1	20,1	19,0	12,5
60 i więcej społeczeństwa	36,0	34,7	44,8	26,7	27,5
Brak danych	14,7	10,6	13,9	13,9	10,0

Niewielkie w porównaniu do innych kwestii zróżnicowanie opinii w tej sprawie może oznaczać, iż zamysł wprowadzenia urzędu prezydenta stał się czymś niekontrowersyjnym, już oczywistym. Potwierdza się to w odpowiedziach na pytanie o to, kto powinien zostać prezydentem. Że taki urząd jest niepotrzebny, odpowiedziało 1,2% respondentów, nie interesuje się tym 5,6%, nie ma zdania 17,4% ^h /1/4 ogółu badanych/. Aż 21,2% wpisuje wprost W. Jaruzelskiego. Według 18,8% nie ma takiego, który mógłby pełnić funkcję prezydenta. Z nazwiska wymieniono jeszcze H. Jabłońskiego - 10,5%, L. Wałęsę - 2,4%, M. F. Rakowskiego - 2%, działaczy "Solidarności", KSS KOR, KPW - 1,6%.

Dla pełnego obrazu opinii o Generale na tle innych polityków zapytaliśmy także o to, "Czy ludzie z kierownictwa politycznego państwa są zgodni między sobą, czy też można powiedzieć, że są wśród nich tacy, którzy sprzeciwiają się działaniom W. Jaruzelskiego? Tylko 9% uważa, że kierownictwo polityczne kraju jest zgodne, ponad 1/3 - że Generał ma wielu przeciwników; 28% - że są pojedyncze osoby przeciwne Generałowi; 29% nie ma zdania. Poglądy te nie